

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.11.1981, sp. zn. 3 Cz 26/81, ECLI:CZ:NS:1981:3.CZ.26.1981.1

Číslo: 12/1983

Právní věta: Konal-li pracovník pracovní cestu vlastním motorovým vozidlem, utrpěl-li úraz a došlo-li k poškození vozidla, jde o škodu, která pracovníkovi vznikla při plnění pracovních úkolů (§ 190 a § 193 zák. práce). Porušil-li pracovník při jízdě dopravní předpisy, zprostí se organizace plně zodpovědnosti za škodu vzniklou na motorovém vozidle pracovníka (§ 191 odst. 1 zák. práce), bylo-li toto porušení předpisů jedinou příčinou vzniku škody. Také rozhodnutím příslušného orgánu vydaným v blokovém řízení je soud v občanském soudním řízení vázán (§ 135 odst. 1 o. s. ř.) v otázce, zda byl spáchán přestupek a kdo jej spáchal. Uzavřel-li smlouvu o pojištění motorového vozidla, které je v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, se státní pojišťovnou i jen jeden z manželů, je také druhý z manželů pojištěným ve smyslu ustanovení § 368 o. z.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 30.11.1981

Spisová značka: 3 Cz 26/81

Číslo rozhodnutí: 12

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bezpodílové spoluvlastnictví manželů, Doprava, Náhrada škody v pracovním právu, Pojištění, Řízení před soudem, Rozhodnutí jiných orgánů

Předpisy: 99/1963 Sb. § 135 40/1964 Sb. § 145

§ 191

§ 193

§ 368 65/1965 Sb. § 190

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující Česká státní pojišťovna se žalobou domáhala na žalované hospodářské organizaci zaplacení částky 17 225 Kčs s odůvodněním, že na ni přešlo právo pojištěného L. T. na náhradu škody podle ustanovení § 368 o. z. 1) K odůvodnění návrhu uvedla zejména, že pracovnice žalované organizace M. T. použila při pracovní cestě konané 14. 11. 1976 vlastního osobního automobilu a při cestě havarovala. Vedle škody na zdraví došlo u ní také k poškození osobního automobilu, jenž je předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů L. T. a M. T. Žalovaná organizace dobrovolně uspokojila nárok své pracovnice M. T. na odškodnění pracovního úrazu s výjimkou škody na vozidle, neboť tento posledně uvedený nárok uplatnil manžel poškozené pracovnice vůči žalující státní pojišťovně z havarijního pojištění.

Městský soud v Brně rozsudkem žalobě zčásti vyhověl a uložil žalované organizaci zaplatit žalující státní pojišťovně 8612,50 Kčs spolu s 15 % úrokem od 12. 8. 1976 do zaplacení, a to do 15 dnů od právní moci rozsudku; ohledně druhé poloviny vymáhané pohledávky žalobu zamítl a vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Po skutkové stránce vycházel ze zjištění, že M. T. použila se souhlasem žalované organizace k pracovní cestě 14. 1. 1976 osobní automobil SPZ JIA 58-10, jenž je v bezpodílovém spoluvlastnictví M. T. a jejího manžela L. T. Při jízdě havarovala, utrpěla zranění a škodu na vozidle. Okresním oddělením VB v Pelhřimově jí byla uložena pokuta za porušení ustanovení § 12 odst. 1 vyhlášky č. 100/1975 Sb. Při právním posouzení věci vycházel soud z názoru, že žalovaná organizace odpovídala své pracovníci za pracovní úraz včetně věcné škody ve smyslu ustanovení § 193 odst. 1 písm. d) zák. práce. Dovedil však, že jmenovaná pracovnice se podílela z jedné poloviny na vzniklé škodě nedbáním ustanovení § 12 odst. 1 citované vyhlášky, a proto na žalující organizaci mohl přejít ve smyslu ustanovení § 368 o. z. jen nárok na náhradu škody z jedné poloviny.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podala odvolání žalovaná organizace. Krajský soud v Brně změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu i v této části zamítl, a vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Na rozdíl od soudu prvního stupně vycházel odvolací soud ze zjištění, že M. T. vykonala služební cestu vlastním osobním automobilem, aniž jí k tomu bylo žalovanou organizací dáno povolení. Při právním posouzení vycházel z názoru, že podmínky uvedené v ustanovení § 368 o. z. nejsou v projednávané věci dány, poněvadž pojištěným ve vztahu k žalující organizaci byl manžel poškozené pracovnice L. T., jemuž však vůči žalované organizaci žádné nároky nevznikly. Mimo to odvolací soud argumentoval tím, že M. T. použila vlastního motorového vozidla bez předchozího písemného souhlasu svého nadřízeného, a dovedl, že za této situace nebyla jízda motorovým vozidlem plněním pracovních úkolů ve smyslu ustanovení § 41 a § 42 nařízení vlády ČSSR č. 54/1975 Sb. Proto nevznikl odpovědnostní vztah mezi žalovanou organizací a poškozenou pracovnící, která navíc porušila ustanovení § 12 odst. 1 vyhlášky č. 100/1975 Sb. tím, že nepřizpůsobila rychlost vozidla stavu zledovatělé vozovky.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že oběma uvedeným rozsudky byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Stížností pro porušení zákona nebyly napadeny skutkové závěry soudů obou stupňů o tom, že pracovnice žalované organizace M. T. utrpěla 14. 11. 1976 pracovní úraz při pracovní cestě, k níž použila osobní automobil, který je předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů M. T. a L. T. Proto tyto závěry nejsou dotčeny ani rozsudkem Nejvyššího soudu ČSR.

Podle ustanovení § 368 o. z. přechází na pojišťovnu právo pojištěného na náhradu škody proti jinému, způsobené pojistnou událostí, a to až do výše plnění, které pojišťovna pojištěnému poskytla. Při výkladu pojmu „pojištěný“ použitého v citovaném ustanovení je třeba vycházet z ustanovení § 355 odst. 1 o. z., podle něhož je pojištěným (pokud není v občanském zákoně nebo v pojistných podmínkách stanoveno jinak) ten, na jehož majetek, život nebo zdraví anebo na jehož odpovědnost za škodu se pojištění vztahuje. Není proto správný právní názor vyslovený v uvedeném rozsudku odvolacího soudu, podle něhož je třeba v projednávané věci rozumět pojištěným jen manžela poškozené pracovnice, který uzavřel pojistnou smlouvu, avšak vůči žalované organizaci mu žádné nároky na náhradu škody nevznikly. Odvolací soud tedy přehlédl, že ve smyslu ustanovení § 355 odst. 1 o. z. byla pojištěnou také pracovnice žalované organizace M. T.

Pokud pracovník koná pracovní cestu vlastním motorovým vozidlem, utrpí úraz a na vozidle dojde ke škodě, jde o škodu, která pracovníkovi vznikla při plnění pracovních úkolů. To neplatí ovšem v případech, kdy pracovník v souvislosti s pracovní cestou ani neplní pracovní úkoly ani neprovádí úkony

souvisící přímo s výkonem práce, která je účelem pracovní cesty. Souhlas organizace s použitím vlastního vozidla pracovníkem má význam jen pro určení výše cestovních náhrad. Vyhláška č. 96/1967 Sb. a dříve platná vyhláška č. 41/1965 Sb. ve znění vyhlášky č. 34/1975 Sb. (za jejíž účinnosti došlo ke škodě v této věci) byly prováděcími předpisy k ustanovení § 131 zák. práce a stanovily pouze náhrady cestovních a stěhovacích nákladů, případně náhradu nákladů za použití vlastního motorového vozidla při pracovních cestách. Tyto normy však nemohly být rozhodující pro posouzení otázky, zda určitá cesta je cestou pracovní, z hlediska odškodnění pracovního úrazu. Pro posouzení této otázky může rozhodovat pouze to, zda jde o pracovní cestu jako úkon nezbytný před započatím práce nebo po jejím skončení ve smyslu ustanovení § 41 odst. 3 nařízení vlády ČSSR č. 54/1975 Sb., jímž se provádí zákoník práce. Přitom úkony souvisící s plněním pracovních úkolů nejsou podmíněny kvalifikovaným souhlasem organizace. Zda o takový úkon jde, lze dovodit pouze ze skutkových zjištění. Kvalifikovaný souhlas organizace s použitím vlastního motorového vozidla pracovníkem byl podmínkou jen pro vznik nároku na náhradu podle ustanovení § 3 vyhlášky č. 41/1965 Sb. ve znění vyhlášky č. 34/1974 Sb. /2/

Došlo-li při pracovní cestě k pracovnímu úrazu pracovníka, odpovídá organizace za škodu na vlastním vozidle pracovníka [§ 190 a § 193 odst. 1 písm. d) zák. práce] bez ohledu na své vlastní zavinění a bez ohledu na protiprávní či protispolečenské jednání, ať ze strany organizace či ze strany třetí osoby (tyto závěry neplatí, nešlo-li o plnění pracovních úkolů). Odpovědnosti se může organizace zcela zprostit z důvodů uvedených v ustanovení § 191 odst. 1 zák. práce. To by mohlo přicházet v úvahu např. v případě, že škoda vznikla v příčinné souvislosti s tím, že poškozený pracovník svým zaviněním porušil předpisy nebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoli s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování organizace soustavně vyžadovala a kontrolovala, a že toto zaviněné porušení uvedených předpisů nebo pokynů bylo jedinou příčinou vzniklé škody. V souvislosti s ustanovením § 272 zák. práce přichází při cestě konané vlastním motorovým vozidlem v úvahu úplné zproštění odpovědnosti organizace za podmínek uvedených v ustanovení § 191 odst. 1 zák. práce, pokud pracovník porušil dopravní předpisy. V takovém případě není třeba ani zkoumat řádné seznámení s nimi, kontrolu jejich znalosti a dodržování prováděnou organizací. Částečné zproštění odpovědnosti organizace by totiž přicházelo v úvahu za podmínek uvedených v ustanovení § 191 odst. 2 zák. práce, které pod písm. a) uvádí zaviněné porušení předpisů nebo pokynů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a nimiž byl pracovník řádně seznámen, přičemž toto porušení bylo jednou z příčin škody.

Odvolací soud v projednávané věci tedy pochybil, když vycházel z jiného právního názoru, podle něhož je nárok pracovníka na náhradu škody podle ustanovení § 193 odst. 1 písm. d) zák. práce podmíněn udělením předchozího písemného souhlasu k použití vlastního motorového vozidla ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 dříve platné vyhlášky č. 41/1965 Sb.

Soud prvního stupně sice v projednávané věci vycházel ze správného právního názoru, avšak pro závěr o případném úplném nebo částečném zproštění odpovědnosti organizace pro tvrzené zavinění porušení ustanovení § 12 odst. 1 vyhlášky č. 100/1975 Sb. pracovníci si neopatřil náležité skutkové podklady, jež by mohly opodstatnit úvahu o tom, zda porušení ustanovení § 12 odst. 1 této vyhlášky bylo jedinou příčinou škody nebo snad jen jednou z příčin vzniklé škody. Nelze souhlasit s názorem, že má význam tvrzení poškozené pracovnice, podle něhož neuznala své zavinění a blokovou pokutu zaplatil její manžel. Není totiž důvodu vylučovat vázanost soudu rozhodnutím v blokovém řízení, protože toto řízení splňuje všechny předpoklady, ze kterých vychází ustanovení § 135 odst. 1 o. s. ř., když určuje vázanost soudu rozhodnutím příslušného orgánu o tom, že byl spáchán přestupek a kdo jej spáchal. Zásada zjišťování skutečného stavu věci je zakotvena v ustanovení § 29 odst. 1 zákona č. 60/1961 Sb., podle něhož k potrestání v blokovém řízení může dojít jen za předpokladu, že přestupek je spolehlivě zjištěn.

Z uvedeného tedy vyplývá, že soudy obou stupňů svými rozhodnutími porušily zákon v ustanoveních

§ 6, § 120 odst. 1, § 153 odst. 1 a § 135 odst. 1 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 368 o. z., § 191 odst. 1 a 2 a § 193 odst. 1 písm. d) zák. práce.

1) Z hlediska pravomoci soudu k projednání takové žaloby srov. č. 27/1977 (str. 114 odst. 4) Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

2) Nyní srov. § 3 vyhlášky č. 57/1979 Sb. ve znění vyhlášky č. 8/1982 Sb.